

T.C.
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

GÜNLÜ

Sayı : 75833232-610
Konu : Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı)

İlgi : 06.01.2020 tarihli ve 43452547-120.07-594386 sayılı yazınız.

Bakanlığımıza intikal eden, Şanlıurfa Milletvekili Sayın Nusrettin MAÇİN tarafından tevcih edilen 7/23155 esas numaralı yazılı soru önergesinin cevabı Ek'te gönderilmektedir.
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Mustafa VARANK
Bakan

Ek: Soru Önergesi Cevabı

ŞANLIURFA MİLLETVEKİLİ SAYIN NUSRETTİN MAÇIN'IN

7/23155 ESAS SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE İLİŞKİN CEVAPLAR

GAP, 1989 yılında hazırlanan Master Plan ile tarım, sanayi, ulaştırma, eğitim, sağlık, kırsal ve kentsel altyapı yatırımlarını da içine alan bir bölgesel kalkınma projesi olarak tasarlandı. Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Master ve Eylem Planı kapsamında, Bölgede bir yandan ekonomik kalkınmayı sağlayacak, altyapı çalışmalarını hızlandıracak ve istihdamı artıracak, sosyal gelişmeyi sağlayacak yatırım ve ağırlığın verileceği söylenmekteydi. Hedefleri açısından iddialı gösterilen bu projeler sadece barajlar, hidroelektrik santralleri, sulama yapıları gibi fiziksel yatırımlarla sınırlı kalmayıp, ekonomik yapıyı geliştirmek, gelir düzeyini yükseltmek, bu bölgelerle diğer bölgeler arasındaki gelir farkını azaltmak, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam olanaklarını arttırmak, bölge kaynaklarının etkin kullanımı yoluyla ekonomik büyüme, sosyal istikrar ve hatta ihracatın teşviki gibi büyük amaçları vardı.

Bu bağlamda;

Soru 1- AKP hükümetleri döneminde, GAP'a yıllara göre ve toplamda ne kadar ödenek aktarımı yapılmıştır? AKP hükümetleri döneminde, GAP'ın ne kadarlık bölümün yapımı tamamlanmıştır?

Soru 2- GAP'ın yıllık nakdi maliyeti ve yıllık nakdi geliri TL bazında ne kadardır?

Soru 3- GAP Master planında, 1.7 Milyon Hektar alanın sulanacağı, kişi başı gelirin %209 artacağı ve 3,8 Milyon kişiye istihdam sağlanacağı belirtilmişti. Bugün itibariyle bu üç alanda da gerçekleşme oranı nedir?

Soru 4- GAP Master Planının esas projelerinden olan Sulama projelerinin gerçekleştirilmesinin düşük kalmasının sebepleri nelerdir ve bu sebepleri nasıl çözmeyi düşünüyorsunuz?

Soru 5- GAP'ın sosyal anlamda bölgede çalışmaları var mıdır? Varsa bu çalışmaları nelerdir?

Soru 6- AKP hükümetleri döneminde, GAP'ın kapsamındaki bölgede, Tarım ve Hayvancılık alanında ki ilerlemeler ve gerilemeler hangi düzeydedir?

Soru 7- GAP bölgesinde Toprak ve Su kaynaklarının kirlilikleri hangi boyuttadır? Bu kirliliğin nedenleri nelerdir? Herhangi bir çözüm çalışması var mıdır? Var ise bu çalışmalar nelerdir?

Soru 8- GAP bölgesinde bulunan Tarihi ve Kültürel alanların belirlenmesi ve korunması yönünde bir çalışmanız var mıdır? Varsa bu çalışmalar nelerdir? Bugüne kadar hangi çalışmalar yapılmıştır?

Soru 9- GAP bölgesinde bulunan Esnaflar sorunlar yaşamaktadırlar, sorunlara ilişkin bilginiz veya araştırmanız var mıdır? Sorunlara ilişkin herhangi bir çalışmanız var mıdır? Varsa bu çalışmalar nelerdir?

Soru 10- GAP bölgesinde yaşayan halkımızın, sosyo-ekonomik anlamda diğer bölgelerde yaşayan vatandaşlarımızdan geride olduğu açıkça görülmektedir, bu kapsamda GAP'ın kendisine yüklenen misyonu ve vizyonu gerçekleştirebildiğini düşünüyor musunuz'?

CEVAPLAR

Cevap 1-2-3-4- GAP kapsamındaki yatırımlara 2003-2018 döneminde 2019 yılı fiyatlarıyla yaklaşık 115,5 milyar TL kaynak ayrılmış, % 88,7 nakdi gerçekleşme ile 102,4 milyar TL'si yatırıma dönüşmüştür.

2002 yılı sonunda sulamaya açılan alan 198.854 hektar iken, 2018 yılında 558.507 hektara ulaşmıştır. Hâlihazırda 144.120 hektar alanda sulama şebeke inşaatları devam etmektedir. Eylem Planlarının devreye alınmasıyla, sulamaya açılan alanlarda hızlı bir artış meydana gelmiştir. Sulama projeleri, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü uhdesinde devam etmektedir.

GAP enerji yatırımlarında ise, halen %75'i aşan fiziki gerçekleşme, tamamlanmak üzere olan Ilısu Barajı'nın bitirilmesi ile % 90'ı aşacaktır.

Ayrıca, GAP Bölgesinde 2004 yılında kişi başına Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYİH) 2.943 dolar iken 2018 yılında 4.899 dolara yükselmiştir. Yine 2004'te Bölge'de istihdam edilen kişi sayısı 1.299.000 kişi iken bu sayı 2018 yılı sonunda 2.100.000 kişiye ulaşmıştır.

Cevap 5- Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), bir bölgesel sürdürülebilir insani gelişme projesi olarak; insanı kalkınmanın odağındaki bir projedir. Bu çerçevede GAP'ın hedefi yalnızca ekonomik büyüme olarak görülmeyip, Bölge insanımızın yaşam kalitesinin yükseltilmesi olarak ele alınmaktadır.

Bu bakış açısı ile GAP İdaresi tarafından bir dizi sosyal amaçlı proje geliştirilip uygulanmaktadır. Sosyal projeler alanında yapılan bu çalışmalar, araştırma ve planlama projeleri ile bunlarla ilgili uygulamaları kapsamaktadır. Araştırma ve planlama projeleri arasında; "Tarımda Çalışanların Sağlığı ve Güvenliği Araştırması ve Eylem Planı", "Yerel Yönetimlerin Kapasitelerinin Artırılması İhtiyaç Analizi ve Eylem Planı" ile "Sosyal Yapı Analizi ve Eylem Planı" bulunmaktadır. Yürütülen uygulama projeleri arasında işe; "Kadınlara yönelik Çok Amaçlı Toplum Merkezleri", "Gelir getirici ve istihdam artırıcı faaliyetler", "Gençlik Evleri", "Yerel yönetimlerin kapasitesini artırmaya yönelik eğitim çalışmaları" ile "Çocuklara ve gençlere yönelik teknoloji atölyeleri" de mevcuttur.

Cevap 6- 2002 yılında işlenmemiş tütün üretiminde ülke genelinin % 8.7'si, tahıl üretiminde % 14.7'si ve tekstilde kullanılan hammadde üretiminde % 47.6'sı GAP Bölgesi'nden karşılanmakta idi. Bu oranlar, 2018 yılında sırasıyla % 20.4, % 15.7 ve % 56.4'e yükselmiştir. Ayrıca; 2002 yılında Bölge'de bulunan küçükbaş hayvan sayısı 4.873.435 iken 2018 yılında 9.347.557 sayısına, büyükbaş hayvan sayısı ise 642.261 iken 2018'de 1.686.265'e yükselmiştir.

Cevap 7- Bilindiği gibi, 1995 yılında GAP Projesi ile Bölgemizde sulamaların başlamasıyla sulu tarım yapılmaya başlanmış; pamuk, buğday, mısır başta olmak üzere ürün deseninde çeşitlenmeye gidilmiştir. Bu nedenle, tarımsal su kullanımında önemli artışlar olmuş ve belli bölgelerde tuzlanma problemleri yaşanmıştır. Dolayısıyla; Harran Üniversitesi işbirliğinde, “Harran Ovası Tuzluk Haritası” çıkarılmış ve ilgili kurumlar ile paylaşılmıştır. Harran Ovasında tuzlanma problemleri yaşanan bölgede bu çalışma da dikkate alınarak, Tarım ve Orman Bakanlığımız tarafından drenaj çalışmaları tamamlanmıştır.

Bununla birlikte, GAP Bölgesi’nde sulamaya açılmış ve açılacak alanlarda tarımsal eğitim ve yayım hizmetlerinin etkinliğini arttırmak ve bu konuda hizmet veren, başta çiftçi örgütleri olmak üzere kurumsal kapasiteyi geliştirilmek amacıyla başlatılan “GAP Tarımsal Eğitim ve Yayım Projesi”, ilgili kurum ve kuruluşlarımız ile işbirliğinde uygulanmaktadır. Proje çerçevesinde, 2011-2019 yılları arasında toplamda 3.643 faaliyet ile 3.216 teknik elemana ve yaklaşık 12.985 çiftçiye doğrudan; yaklaşık olarak 130.650 çiftçimize ise dolaylı olarak ulaşılarak kapasite artışı sağlanmıştır.

Ayrıca; 4’ü GAP TEYAP kapsamında kurulan üretici birliği olmak üzere toplamda 51 Çiftçi Örgütünde çalışmalar yürütülmektedir. Söz konusu proje ile tarımsal girdilerin (*gübre, ilaç, aşırı su kullanımı vb.*) optimum kullanımı ile toprak ve su kaynaklarının kirlenmesinin önlenmesine katkı sunulmaktadır.

Cevap 8- GAP Bölgesinde, tarihi ve kültürel alanların belirlenmesi ve korunması ile ilgili çok sayıda ana ve alt proje yürütülmektedir. Ana projeler arasında; “GAP Bölgesi Turizm Fiziki Altyapısının Güçlendirilmesi Projesi (2017-2020)”, “Tanıtım ve Markalaşma Yönetim Planlarının Uygulanması(2017-2020)”, “Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma, Kazı ve Kurtarma Projesi (2017)”, “Harran / Savur Yönetim planlarının yapılması projesi (2016)” ve “GAP Bölgesi Turizm Master Planı (2011)” ilk akla gelenlerdendir.

Bu çerçevede; Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Destek Projeleri kapsamında 2016-2018 tarihleri arasında 26 projeye, toplam 34.5 milyon TL destek sağlanmıştır. Ayrıca; GAP Bölgesi Turizm Fiziki Altyapısının Güçlendirilmesi Projesi adı altında 2016-2018 döneminde 11 projeye toplam 9.7 milyon TL, Tanıtım ve Markalaşma Yönetim Planlarının uygulanması çerçevesinde 2 projeye toplam 1.4 milyon TL destek verilmiştir. Öte yandan, AB- GAP Kültürel Miras Projeleri kapsamında 32 proje toplam 11.3 milyon Avro hibe ile desteklenmiştir.

Cevap 9-10- GAP Projesi ile birlikte Bölgemizde eğitim, sağlık, sosyal ve ekonomik alanlarda önemli iyileşmeler görülmüş ve önceki yıllara oranla Türkiye ortalamasına yaklaşılmıştır. Nitekim hastane sayısı, hasta yatağı sayısı, hekim sayısı, sağlık kuruluşlarında gerçekleşen doğum oranı, bebek ölüm oranı, spor salonları, yüzme havuzları, toplam derslik sayısı, derslik başına düşen öğrenci sayısı ve yurt sayısı gibi sosyal endikatörlerde güçlü iyileşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplumun kırılgan kesimlerinin ihtiyaç duyduklarında sağlıklı ve güvenli bir yaşam sürebilecekleri bakım ve sosyal koruma, sosyal hizmet, engelsiz yaşam ve gençlik merkezleri gibi 65 adet sosyal kurum yine 2008-2018 döneminde hizmete açılmıştır.

Bakanlığımız görev alanı içerisindeki çalışmalar dâhilinde ise; GAP Eylem Planı ile birlikte ilk olarak GAP illerimizde Sosyal Destek Programı (SODES) uygulanmaya başlanmıştır. SODES kapsamında desteklenen 3.693 projeye 2019 yılı fiyatları ile yaklaşık 1,2 milyar TL kaynak aktarılmıştır.

Bu arada; GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığına bağlı “Çok Amaçlı Toplum Merkezi” sayısı 48’e ulaşmıştır. Bölge’nin potansiyel yatırım dinamiklerini topyekûn harekete geçirmek ve yapılan yatırımları artırmak amacıyla 2002 yılında 155 adet teşvik belgesi verilmiş, 872 milyon TL sabit yatırım tutarı ile 8.753 kişilik istihdam öngörülmüş iken 2018 yılında 878 belge ile 11,2 milyar TL sabit yatırım ve 51.890 kişilik istihdam öngörülmüştür.

Ayrıca, temel bir ekonomik göstergelerinden biri olan ihracatta da Güneydoğu Anadolu Bölgesi önemli ilerlemeler kaydetmiş, 2002 yılında 689 milyon Dolar olan ihracat tutarı, yaklaşık 13 kat artarak 2018 yılında 8,7 milyar Dolara ulaşmıştır.